

2015

Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk Naar een sterk merk 'sociaal werk'



BPSW
beroepsvereniging
van professionals
in sociaal werk

TEKST JAN WILLEM BRUNIS # WELZIJN NIEUWE STIJL - WET MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING - GENERALISTEN - GEMEENSCHAPPELIJKHEID

Welzijn Nieuwe Stijl en de decentralisaties van het sociaal domein vragen om een heroriëntatie van het sociaal werk, waaraan ook de beroepsvereniging consequenties moet verbinden.

Met de komst van Wet Maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in 2007 breekt er voor het welzijnswerk en in het bijzonder het maatschappelijk werk een nieuwe periode aan. Evenals in de tijd van Hans Achterhuis' *De Markt van Welzijn en geluk* (1979) is er opnieuw kritiek op het welzijnswerk: het is te duur en het levert te weinig tastbare resultaten op. Vanuit die vooronderstelling wil de Wmo naar een andere balans in verantwoordelijkheden tussen burger en overheid. De burger met zijn netwerk zou meer zelf kunnen en nog te weinig gebruik maken van 'zelfredzaamheid' en 'eigen kracht'. En een deel van het professionele maatschappelijk werk zou overgenomen kunnen worden door vrijwilligers, actieve buurtbewoners en mantelzorgers. Er moest anders gewerkt gaan worden. vws-staatssecretaris Jet Bussemaker stelde zelfs dat als het maatschappelijk werk niet snel zou veranderen, het zou verdwijnen. Het programma Welzijn Nieuwe Stijl uit 2009 ademde ook die geest. De nieuwe sociaal werker zou een generalist zijn die tijdens 'keukentafelgesprekken' de burger vooral zou stimuleren zijn problemen zelf op te lossen.

Bij dat nieuwe generieke sociaal werk pasten de drie specialisaties van de beroepsopleidingen CMV, MWD en SPH niet meer. In 2014 besloten alle hogescholen in Nederland op basis van het rapport 'Meer van Waarde' hun opleidingen voor deze drie beroepsvarianten van sociaal werk samen te voegen tot één nieuwe beroepsopleiding sociaal werk.

Brede beroepsvereniging

Bij deze ontwikkeling kan de NVMW niet achterblijven. Na een periode van interne dialoog en soms stevige discussies besluit de NVMW zich in 2015 te verbreden tot een beroepsvereniging voor alle beroepsvarianten van sociaal werk onder het motto 'verbreden met behoud van identiteiten'. Deze grote stap wordt mede mogelijk gemaakt door de politiek-bestuurlijke ervaring van voorzitter Jan Laurier en dankzij directeur Lies Schilder.

Dat 'behoud van identiteiten' wordt zichtbaar gemaakt door binnen de BPSW drie kamers te onderscheiden: maatschappelijk werkers, sociaal-agogen en jeugd- en gezinsprofessionals. Deze constructie was in de beginfase van de nieuwe beroepsvereniging een realistische keuze maar er waren ook nog beroepsvarianten zoals opbouwwerkers die geen 'kamer' bewoonden binnen de BPSW. Ondertussen begonnen de beroepsvarianten in het werkveld verder naar elkaar toe te groeien.



Jan Laurier was van 2010 tot 2022 voorzitter van de NVMW/BPSW.

Identiteit van de verbreding

In 2020 besluiten de leden van de BPSW tot een nieuwe stap: was het aanvankelijk 'verbreden met behoud van identiteiten', nu ging het om de vraag wat dan de identiteit van die verbreding is. Is het mogelijk binnen de BPSW dat wat alle beroepsvarianten gemeenschappelijk hebben, meer als uitgangspunt te nemen? In alle regio's van Nederland hebben sociaal werkers, zowel leden als niet-leden van de beroepsvereniging, daarover met elkaar koersgesprekken gevoerd en uiteindelijk besloten te gaan voor één sterk merk sociaal werk. Deze nieuwe koers wordt zichtbaar door de 'kamerstructuur' af te schaffen, door vier verschillende beroeps-codes over te laten gaan in één nieuwe beroepscode voor

alle sociaal werkers (2021) en door in een nieuw beroepsprofiel te laten zien wat alle beroepsvarianten daadwerkelijk met elkaar gemeenschappelijk hebben.

Binnen de BPSW blijven ook de beroepsvarianten actief die elkaar opzoeken om te werken aan professionele ontwikkeling of specifieke belangenbehartiging. Bijvoorbeeld bedrijfsmaatschappelijk werkers, opbouwwerkers, casemanagers dementie, medisch maatschappelijk werkers, jeugd- en gezinsprofessionals, sociaal-agogisch begeleiders in de gehandicaptenzorg of medisch-pedagogisch zorgverleners. Veel meer dan in het verleden is er een besef dat zij takken zijn van één en dezelfde stam.

Hoewel de BPSW al jaren gestaag groeit is nog steeds maar een relatief gering percentage van alle sociaal werkers lid. Dat lijkt een verschijnsel van alle tijden. Marie Kamphuis vond al dat te weinig maatschappelijk werkers lid werden van de beroepsvereniging en toen in 2015 het gezaghebbende rapport van de Gezondheids-

raad *Sociaal Werk op solide basis* verscheen, was een belangrijke aanbeveling dat sociaal werkers lid moesten worden van hun beroepsvereniging. De BPSW heeft in 2022 ruim 5000 leden. De BPSW is tegenwoordig ook een platform waar leden en niet-leden elkaar ontmoeten, bijvoorbeeld in sociaal cafés en regionetwerken, op symposia, bij scholing en training en op de digitale community van de BPSW op LinkedIn met bijna 20.000 volgers.

'Doel was verbreden met behoud van alle identiteiten'

'Na mijn start als directeur van de NVMW in 2011 ontstond al snel een discussie over de noodzaak dat de NVMW zich zou verbreden', vertelt Lies Schilder. Er wordt een langzaam, jaren durend traject gestart, waarin de vereniging uiteindelijk de overgang naar de BPSW maakt. 'Het doel was om onze beroepsvereniging te verbreden, maar wel alle identiteiten te behouden', legt ze uit. 'Ik heb er met plezier aan gewerkt, maar soms was het best pittig. De bedrijfsmaatschappelijk werkers hadden zich goed geprofileerd binnen onze vereniging en boden weerstand. Die waren bang hun eigen identiteit te moeten opgeven, maar zijn uiteindelijk overstag gegaan. Het was een hele uitdaging.' 'De NVMW was er ook voor jeugdzorgwerkers, maar zij hadden ook nog een eigen vereniging. Ik weet nog dat ik namens de NVMW mocht plaatsnemen aan de landelijke beleidstafel die ging over de wettelijke registratie van de sociaal werkers in de jeugdzorg. Dat ik als directeur die invloed had, dat ik daar mocht zitten, vond ik heel verrassend. Het was een historische gebeurtenis

dat de beroepsuitoefening van een groep sociaal werkers wettelijk werd beschermd. De professionals uit de jeugdzorg konden zich alleen niet goed genoeg identificeren met onze vereniging die in naam alleen voor maatschappelijk werkers was. Net als de sociaal agogen, die zich ook bij ons hadden aangesloten toen hun beroepsopleiding Phorza ter ziele ging. Dat begon te wringen.' De omvorming tot BPSW gaf de andere beroepsvarianten van sociaal werk een eigen plaats binnen

de beroepsvereniging. 'Ik vind het wel jammer dat opleidingen in die tijd het profiel maatschappelijk werker hebben laten vallen', blikt Lies Schilder terug. Dit komt door de sterke inzet op een meer generieke sociaal werker, maar: 'De maatschappelijk werkers hadden goede opleidingen en duidelijke kernwaarden. Zonde om dat profiel dan te laten vallen. De identiteit van de maatschappelijk werker is daardoor aangetast.'

Lies Schilder,
NVMW/BPSW-directeur
2011-2018



De aanduiding 'sociaal werk'

Nederland is het enige land ter wereld waar het sociaal werk lange tijd niet onder die naam werd aangeduid. Nergens anders kent men zo iets als 'maatschappelijk werk', terwijl er in Nederland tussen 1952 en 1965 zelfs een ministerie naar is vernoemd. Voor de oorzaak daarvan moeten we terug naar de spoorwegstaking van 1903, de eerste grote georganiseerde staking van de arbeidersbeweging in Nederland. De massale staking riep bij de bezittende klasse in Nederland het schrikbeeld op van een dreigende sociale omwenteling. Die schrik bereikte ook de in 1899 opgerichte 'Opleidingsinrichting voor sociale arbeid'. Daar vond de leiding dat er een revolutionair smet was komen te rusten op 'sociale arbeid'. Het woord 'sociaal' zou zo maar geassocieerd kunnen worden met 'socialisme', wat een obstakel zou zijn voor de werving van nieuwe studenten. Nog niet zo lang geleden scandeerden Oranjeklanten nog 'Hop hop hop, hangt de socialen op', niet direct een aanbeveling voor de opleiding. Dus besloot men in 1904 de naam te veranderen in 'School voor maatschappelijk werk'. Vanaf dat moment raakte deze omschrijving ingeburgerd, terwijl in internationaal verband altijd werd gesproken van 'sociaal werk'.

Een paar beroepsgroepen eigenden zich overigens de naam sociaal werk wel toe. Vanaf 1928 kennen we de psychiatrisch sociaal werkers, vermoedelijk de eerste beroepsvariant die zich consequent sociaal werker noemde. Vanaf 1947 kennen we de naam ook van de kerkelijk sociaal werksters en het bedrijfsmaatschappelijk werk werd met regelmaat ook sociaal werk in bedrijven genoemd. Ook in de vroege literatuur – bijvoorbeeld van Marie Kamphuis – wordt regelmatig gesproken over sociaal werk. In de media wordt na WOII soms over sociaal werk gesproken als een overkoepelende aanduiding van diverse beroepsvarianten. In de jaren zeventig solliciteert de aanduiding 'welzijnswerk' naar de positie van overkoepelend begrip, waardoor 'sociaal werk' naar de achtergrond verdwijnt. De term welzijnswerk blijkt echter met



1903 – politieke tekening Albert Hahn over de spoorwegstaking: 'Gansch het raderwerk staat stil, als uw machtige arm dat wil.'

het naderen van de eeuwwisseling meer en meer een leeg begrip, waar steeds minder beroepsvarianten zich in herkennen en dat associaties met de 'zachte' (lees wollige) sector oproept. De kentering kondigt zich aan in het eerste decennium van de 21e eeuw. Als de behoefte groeit aan 'generalisten' die in sociale wijkteams snel problemen kunnen afvangen en daarmee kunnen voorkomen dat mensen een beroep doen op duurdere specialistische hulp. De beroepsopleidingen besluiten daarop hun curricula te herschrijven met als centrale noemer 'sociaal werk' (waarbij vaak gekozen wordt voor het Angelsaksisch social work). In 2015 sluit de Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers zich bij deze trend aan door zich om te dopen tot Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk (BPSW). Sociaal werk is daarmee het overkoepelende begrip geworden, waarin de verscheidenheid wordt overbrugd. Daarmee sluit Nederland aan bij wat internationaal de standaard is.